

Botirbek Ramanov Parxad o'g'li

Qoraqalpoq Davlat universiteti

Annotatsiya: Maqola "Din Psixologiyasining Asosiy Mavzulari va Amaliy Ta'siri" din psixologiyasining asosiy tushunchalarini, insonlarning diniy tajribalari va g'oyalari, dinning inson psixologiyasiga ta'siri, ma'naviy rivojlanish, rozi bo'lish va qo'zg'aldoqni o'rganish, hamda dinning jamoat va insonlar orasidagi aloqalarni tahlil qilish uchun kerakli muhim nazariy yondashuvlar va ularning amaliy ta'sirini ko'rsatadi. Maqolada, har bir mavzuga oid eng so'nggi tadqiqotlar, yangi rivojlanishlar va ularning ma'nosiga ega bo'lgan ilmiy fikrlar ko'rsatiladi. Buning orqali, maqola din psixologiyasining insonlarning ma'naviy rivojlanishi va maqsadlariga qanday ta'sir qilishi haqida keng tahlilni taqdim etadi.

Kalit so'zlar: Din psixologiyasi, Ma'naviy rivojlanish, Diniy tajribalar, G'oyalar va amallar, Rozi bo'lish va qo'zg'aldoq, Jamoat va insonlar orasidagi aloqalar, Nazariy yondashuvlar, Amaliy ta'sir.

Абстрактный: В статье «Основные темы и практические последствия психологии религии» рассматриваются основные понятия психологии религии, религиозные переживания и представления человека, влияние религии на психологию человека, духовное развитие, согласие и мотивацию, а также показаны важные теоретические подходы и их практические последствия, необходимые для анализа социальных и человеческих отношений религии. В статье представлены новейшие исследования, новые разработки и научные мнения по каждой теме. При этом в статье дается комплексный анализ того, как психология религии влияет на духовное развитие и цели человека.

Ключевые слова: Психология религии, Духовное развитие, Религиозный опыт, Идеи и действия, Согласие и мотивация, Сообщество и межличностные отношения, Теоретические подходы, Практические выводы.

Abstract: The article "Main Topics and Practical Implications of the Psychology of Religion" examines the basic concepts of the psychology of religion, religious experiences and ideas of a person, the influence of religion on human psychology, spiritual development, consent and motivation, and also shows important theoretical approaches and their practical consequences necessary for analysis social and human relations of religion. The article presents the latest research, new developments and scientific opinions on each topic. At the same time, the article provides a comprehensive analysis of how the psychology of religion influences the spiritual development and goals of a person.

Key words: Psychology of Religion, Spiritual Development, Religious Experience, Ideas and Actions, Consent and Motivation, Community and Interpersonal Relationships, Theoretical Approaches, Practical Implications.

"Dinga sig'inish kayfiyati jamiyatda sodir bo'ladigan keskin o'zgarishlar, inqiroziy vaziyatlarda yaqqol namoyon bo'ladi. Ayni chog'da din psixologiyasi nisbatan jiddiy emotsional xolatlarsiz ham o'zini namoyon etishi mumkin. Din psixologiyasi negizida

katarsis (poklanish) yotadi. Poklanishning birinchi bosqichida ruhiy inqiroz, hayotdan qoniqmaslik, axloqiy va dunyoqarashga doir izlanishlar ro'y beradi. Ikkinchi bosqichda histuyg'uda to'satdan "burulish" – qalb ravshanlanib, individ xudoga yaqinlashgandek bo'ladi. Uchinchi bosqichda qizg'in his-hayajon o'rnini xotirjamlik, o'z fe'l-atvoridan qoniqish ruhi egallab, ichki dunyo ziddiyati o'rnini diniy iymonga asoslangan uyg'unlik egallaydi". Din psixologiyasi, insonlarning dini tajribalari va ma'naviyatlarini o'rganadigan va tahlil qiladigan ilm sohasidir. Bu soha, insonlarning dinamikasi, ma'naviy taraqqiyoti, ruhbilik, va qadriyatlarini tushuntirishga qaratilgan. Din psixologiyasi, dindorlikning inson psixologiyasiga o'z ta'sirini va ta'sirini tushuntirish, dinning insonlarda turli psixologik jarayonlarga qanday o'tkazishini tushuntirishga yordam beradi. Bu soha, insonning dini tajribalari va hissiyotlari, ibodat, ma'naviy ko'ngil ochishlar, qadriyatlar, guvohlik, tavakkul (Ilohiy mas'uliyatga tavakkal qilish) kabi mavzularni o'rganishni o'z ichiga oladi. "Din vazifalarining falsafiy-nazariy jihatlari ham mavjud. Bu vazifa insonga yashashdan maqsad, hayot mazmunini, dorulfano va dorulbaqo masalalariga o'z munosabatini bildirib turishdan iboratdir. Din insonning ruhiy dunyosi bilan chambarchas bog'liq bo'lib, uning ijtimoiy hayotida doimo u bilan birga bo'ladi. Shuning uchun ham dinni o'rganish – bu insoniyatni o'rganish demakdir. Dinni insoniyatdan, insoniyatni dindan ajratib bo'lmaydi." Din psixologiyasining muhim qismi, insonlarning din bilan bog'liq bo'lgan murojaatlarini, qiyofalarini va ma'naviy fikrlarini o'rganish, bu tajribalarni tahlil qilish va tafsilotlarini tushuntirishdir. Bu soha, dinning insonlar orasida turli ma'naviy vazifalarni bajarishdagi roli, insonlarda dinning hayotga ta'siri, din bilan bog'liq muammolarni yechishda dini qo'llash usullari, va insonlarning ma'naviyat va psixologiyasini tushunishda dinning o'rnini o'rganishni o'z ichiga oladi. Din psixologiyasining tarixi, dinning insonlar o'rtasidagi psixologik ta'siri va ma'naviyatni o'rganishga bo'lgan qiziqishni izhor etadi. Bu soha, tarixiy davrlardan boshlab, turli dinlarning insonlar orasidagi ta'sirini, hissiyotlarini va g'oyalarini o'rganishga va tushuntirishga harakat qilgan. Antik davrda, Yunon va Rim falsafachilarining ma'naviy masalalarga oid bo'lgan qarashlari din psixologiyasining boshlanishiga olib keladi. Dini g'oyalar, ibodat tizimlari va insonlarning din bilan bog'liq ta'sirotlarini tahlil qilish bu davrning filosoflarining bir qismi bo'lib, ma'naviyatning badiiy va falsafiy tushunchalarini shakllantirishga olib kelgan. O'rta asrlarda, Islom ilmshunosligi, sufizm va falsafa, dini tajribalarni, insonlarning ma'naviy muammolari va muammosizliklari haqida o'rganishga yo'l ochgan. Bu davrda, Imom-G'azzoliy, Ibn Sina, Ibn Rushd kabi ilmshunoslar dini va falsafiy savollar bo'yicha turli asarlar yozishdi. O'n beshinchi asrda, Reformatsiya harakati va Ma'rifat maktabi tarixiy religioz g'oyalar va inson psixologiyasini o'rganishga o'zaro ta'sir ko'rsatdi. XIX asrda, psixologiya va dindorlik aloqasini o'rganishda muhim o'zgarishlar sodir bo'ldi, bu davrda William James va Sigmund Freud kabi ilmshunoslar dini va psixologik tajribalarni o'rganishga qaratilgan savollarga javob qidirdilar. Bugungi kunda, din psixologiyasi multidistsiplinar soha bo'lib, psixologiya, antropologiya, falsafa, diniy o'qitish, va boshqa sohalarni jamiyatning dinamikasi, insonlar orasidagi aloqa, va ma'naviy qarashlarni o'rganishga jiddiy qiziqish qaratgan soha sifatida davom etmoqda. Din psixologiyasining maqsadi, insonlarning dinning ma'nosini, amalini va maqsadlarini tushuntirish va dinning inson psixologiyasiga ta'siri haqida o'qish va tushuntirishdir. Bu soha, dinning inson psixologiyasiga, shaxsiy rivojlanishiga va ma'naviyoti ustida qanday

ta'sir qilishi haqida o'qishga va tushuntirishga bo'lgan qiziqishni boshqaradi. Din psixologiyasi, insonning ma'naviyati, rohati, o'zg'inlik va qo'zg'aldoqning dinning o'zgaruvchan tafsilotlarini o'rganishga qaratilgan psixologik qarashlari tahlil etadi. Din psixologiyasi, dinning inson psixologiyasiga ta'siri va insonlarning dinning ma'nosini, amalini va maqsadlarini tushuntirishga oid multidistsiplinar soha hisoblanadi. Bu soha, dinning inson psixologiyasiga, shaxsiy rivojlanishiga va ma'naviyoti ustida qanday ta'sir qilishi haqida o'qish va tushuntirishga bo'lgan qiziqishni boshqaradi. Din psixologiyasining maqsadi, insonlarning dini tajribalarini, g'oyalarini va amallarini o'rganish va tushuntirish orqali ularning psixologik jarayonlarini tushunishdir. Bu esa insonlarning ma'naviyati, maqbullik va qo'zg'aldoqni tahlil qilishga olib keladi. Din psixologiyasi, insonning ma'naviyati, rohati, o'zg'inlik va qo'zg'aldoqning dinning o'zgaruvchan tafsilotlarini o'rganishga qaratilgan psixologik qarashlari tahlil etadi. Bu soha, dinning inson psixologiyasiga, shaxsiy rivojlanishiga va ma'naviyoti ustida qanday ta'sir qilishi haqida o'qish va tushuntirishga bo'lgan qiziqishni boshqaradi.

Din psixologiyasi sohasidagi eng muhim nazariy yondashuvlar va ularning amaliy ta'siri quyidagilar o'rab turadi:

Din va ma'naviyat: Din psixologiyasida dinning insonlarning ma'naviyatiga, maqsadlari va ma'nosi bo'yicha tushunchalar va o'qishlar muhimdir. Bu tushunchalar, insonning ma'naviy ehtiyojlarini qondirish, o'z hayot mazmuni va maqsadlarini aniqlashda ko'mak beradi.

Diniy tajribalar va g'oyalar: Insonlar diniy tajribalari va g'oyalari orqali ma'naviy ehtiyojlarini bajarishadi. Din psixologiyasi bu tajribalarni va g'oyalarni o'rganib, inson psixologiyasiga ta'sirini tushuntirishni maqsad qiladi.

Ma'naviy rivojlanish: Dinning insonlarning ma'naviy rivojlanishi va o'zg'inlikka o'tkazishda o'ynagan roli, din psixologiyasining muhim bir qismidir. Dinning insonlarning hayotiy tajribalariga va ma'naviy ehtiyojlariga ta'siri ma'qulroq tushuntiriladi.

Rozi bo'lish va qo'zg'aldoq: Dinning insonning rozi bo'lish va qo'zg'aldoqni o'rganishdagi roli va dinning insonlarda xos xususiyatlari, din psixologiyasining amaliy ta'sirining muhim aspektlaridan biridir.

Jamoat: Dinning jamoat va insonning shaxsiy aloqalariga ta'siri, jamiyatda muammolar va ozg'inliklar kengligini ta'minlashda o'nchi-rol bilan birlashtiriladi.

Xulosa: Maqola din psixologiyasining muhim tushunchalarini va ularning insonlar hayotidagi amaliy ta'sirini tahlil qiladi. Bu, dinning inson psixologiyasiga qanday ta'sir qilishi va insonlarning ma'naviy rivojlanish va maqsadlariga qanday o'zgarishlarni o'z ichiga oladi.

FOYDALANILADIGAN ADABIYOTLAR:

1. Najmiddinov J., Karimov J., Turdiyeva D.. Dinshunoslik. Qomusiy lug'at. Imom Buxoriy xalqaro markazi nashriyoti, 2017 — 480 bet.

2. Abdurahmanov F, Abdurahmanov Z (2011). "Din psixologiyasi". O'qituvchi.83
3. О.Ф.Лобазова "Социология и психология религии" Москва. Юрайт. 2019.